नवमः पाठः

अतिथिदेवो भव

प्र.1 अधोलिखितान् प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखन्तु (निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक पद में लिखिए)–

(क) उपनिषदस्य (ख) पञ्चमहायज्ञेषु (ग) गृहे (घ) राधिकां (ङ) अतिथिः

प्र.2 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखन्तु (निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर पूर्णवाक्य में लिखिए)–

(क) नूतनः अतिथयः विशिष्टाः सन्ति। तन्वी आकृत्या सुन्दरी, मृद्वी स्पर्शेन अतीव कोमला। शबलः चित्रवर्णः तथा च भीमः किञ्चित् स्थूलः अस्ति।

(ख) राधिका अतिथयः नामानि चिन्तितवती।

(ग) राधिका आदिनं मन्त्रम् इव वारं वारं वदति – अतिथिदेवो भव। अतिथिदेवो भव।

(घ) पितामही राधिकां वदति – राधिके! अतिथयः कदा आगच्छन्ति इति न जानीमः। किन्तु यदा ते अत्र आगच्छन्ति तदा तेषाम् एतादृशी सेवा करणीया।

(ङ) राधिका तन्वीं मृद्वीं शबलं भीमं च वात्सल्येन वदति।

प्र.3 अधोलिखितानां वाक्यानां प्रश्न–सूचक वाक्यानि लिखन्तु (निम्नलिखित वाक्यों के लिए प्रश्न–सूचक वाक्य लिखिए)–

(क) का एषु दिनेषु कूर्दमाना एव चलति? (ख) कस्य छद्याः तस्याः मनः अस्ति?
(ग) सा कस्यै क्षीरं ददाति? (घ) पितामही कस्याः कार्यकलापान् दृष्ट्वा हसति?
(ङ) राधिका पितामह्याः कण्ठं परितः काम् इव हस्तौ स्थापयन्ती?

प्र.4 अधोलिखितानाम् अव्ययपदानाम् अर्थैः लिखित्वा तेषां वाक्यप्रयोगं कुरुत (निम्नलिखित अव्ययपदों के अर्थ लिखकर उनका वाक्य प्रयोग करें)–

(क) न (नहीं) सा न वदति। (ख) एव (ही) राधिका एव मया सह चलति।

(ग) च (और) तन्वी मृदुलः च खेलतः। (घ) उपरि (ऊपर) मयूरः वृक्षस्य उपरि तिष्ठति।

(ङ) तत्र (वहाँ) वंशिका तत्र वसति। (च) अपि (भी) अहम् अपि त्वया सह चलामि।

(छ) कदा (कब) त्वं कदा आगच्छसि? (ज) अत्र (यहाँ) सः अत्र पठति।

(झ) यदा (जब) यदा मेघः गर्जति तदा वर्षा भवति।

(ञ) तदा (जब) यदा मेघः गर्जति तदा वर्षा भवति।

प्र.5 मंजूषायां प्रदत्तैः शब्दैः सहायतया वाक्यानि पूरयन्तु (मंजूषा में दिए गए शब्दों का सहायता से वाक्य पूर्ण कीजिए)–

मंजूषा–

(क) कूर्दमाना (ख) राधिकाया: (ग) शबल: (घ) सधन्यवादं (ङ) अतिथि: (च) अहोरात्रं
(छ) अपि

प्र.6 विडाल: कुत्र अस्ति? लिखन्तु। (बिल्ली कहाँ है, लिखिए)–

(1) बिडाल: पेटिकाया: पुरत: अस्ति। (2) बिडाल: पेटिकाया: केन्द्रे अस्ति।

(3) बिडाल: पेटिकाया: पृष्ठत: अस्ति। (4) बिडाल: पेटिकाया: उपरि अस्ति।

(5) बिडाल: पेटिकाया: अन्त: अस्ति। (6) बिडाल: पेटिकाया: अध: अस्ति।

(7) बिडाल: पेटिकाया: वामत: अस्ति। (8) बिडाल: पेटिकाया: बहि: अस्ति।

(9) बिडाल: पेटिकाया: दक्षिणत: अस्ति ।

प्र.7 उदाहरणानुसारं क: कुत्र अस्ति ? कुत्र नास्ति ? इति लिखन्तु। यथा (कौन कहाँ है? कहाँ नहीं है, उदाहरणानुसार लिखिए)–

यथा–सिंह:	वने	कार्यालये	सिंह: वने अस्ति। सिंह: कार्यालये नास्ति।
छात्र:	आकाशे	विद्यालये	छात्र: आकाशे नास्ति। छात्र: विद्यालये अस्ति।
मत्स्य:	समुद्रे	वृक्षे	मत्स्य: समुद्रे अस्ति। मत्स्य: वृक्षे नास्ति।
मधुरता	लड्डुके	कषाये	मधुरता लड्डुके अस्ति। मधुरता कषाये नास्ति।
उष्णता	सूर्ये	चन्द्रे	उष्णता सूर्ये अस्ति। उष्णता चन्द्रे नास्ति।
वानर:	नद्याम्	वृक्षे	वानर: नद्यां नास्ति। वानर: वृक्षे अस्ति।
नौका	जले	पर्वते	नौका जले अस्ति। नौका पर्वते नास्ति।
अज्ञानम्	पण्डिते	मूर्खे	अज्ञानम् पण्डिते नास्ति। अज्ञानम् मूर्खे अस्ति।
चन्द्र:	पूर्णिमायाम्	अमावस्यायाम्	चन्द्र: पूर्णिमायाम् अस्ति। चन्द्र: अमावस्यायाम् नास्ति।

प्र.8 अधोलिखितान् शब्दान् तेषां अर्थै: सह मेलयत (निम्नलिखित शब्दों को उनके अर्थों के साथ मिलाइए)–

कार्यकलापान् – गतिविधीन्, स्थापयन्ति – स्थापनं कुर्वति, मन्दं मन्दम् – शनै: शनै:,

अहोरात्रम् – अहर्निशम्, शावका: – मार्जारस्य शिशव:, दृष्ट्वा – अवलोक्य,

पृष्ठत: – पृष्ठभागत:, छद्या: उपरि – गृहे उपरितने भागे

प्र.9 भिन्नं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (भिन्न पद चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए)–

(क) कर्ण: (ख) राधिका (ग) ते (घ) पितामही (ङ) सन्ति (च) भीम:

प्र.10 संस्कृत पर्याया: लिखत (संस्कृत पर्याय लिखिए)–

(क) कुत्र (ख) तत्र (ग) शावका: (घ) पितामही (ङ) भीता: (च) आगच्छति

(छ) अस्माकम् (ज) मुहुर्मुहु:/वारं वारं

प्र.11 अधोलिखितं गद्यांशं पठत प्रश्नान् च उत्तरत (निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए)–

(i) एकपदेन उत्तरत (एक पद में उत्तर लिखिए)–

(क) (3) कूर्दमाना (ख) (1) नूतनः अतिथयः (ग) (4) मार्जार्‍या (घ) (2) पंच

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत (एक वाक्य में उत्तर लिखिए)–

(क) नूतनः अतिथयः विशिष्टाः सन्ति। (ख) राधिका अतिथयः नामानि चिन्तितवती।

(iii) भाषिक कार्यम् (भाषिक कार्य)–

प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत (दिए गए विकल्पों में से उचित उत्तर चुनकर लिखिए)

(क) (2) अस् (ख) (1) पंच (ग) (2) दिनेषु (घ) (4) च